

Міністерство освіти і науки України
Департамент освіти і науки
Комунальний заклад
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради

СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Матеріали

*Всеукраїнської (заочної) науково-практичної конференції
Присвяченої 5-річниці кафедри
корекційної освіти та спеціальної психології*

17-18 травня 2017 року

**ХАРКІВ
2017**

УДК 378:376-056.26/36 (045)

С 71

Редакційна колегія: **Проскурняк Олена Ігорівна**, доктор психологічних наук; **Коваленко Вікторія Євгеніївна**, кандидат педагогічних наук; **Явтушенко Аліна Володимирівна**, викладач кафедри корекційної освіти та спеціальної психології.

*За достовірність фактів, назв, дат, посилань на літературні джерела,
власні дані тощо відповідальність несуть автори*

С 71 Спеціальна освіта: стан та перспективи: матеріали Всеукр. (заочної) наук.-практ. конф. Присвяч.. 5-річчю кафедри корект. освіти та спец. Психол. (Харків, 17-18 травня 2017 року) / ред. кол. О.І.Проскурняк, В.Є. Коваленко, А.В. Явтушенко; Департамент науки і освіти, Харків. обл. держ. Адмін., Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради – Харків, 2017. – 408 с.

Матеріали Всеукраїнської (заочної) науково-практичної конференції включають статті відомих учених, викладачів вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації, аспірантів, здобувачів, практичних працівників України та працівників сфери освіти, в яких розкриваються проблеми професійної підготовки майбутніх дефектологів, відображені сучасні підходи психолого-педагогічної корекції розвитку дітей із психофізичними порушеннями, розкрито особливості Інтегрованого та інклюзивного навчання та виховання дітей із психофізичними порушеннями.

*Друкується за рішенням кафедри
корекційної освіти та спеціальної психології
(протокол № 11 від 11 травня 2017 року)*

© Харківська гуманітарно–педагогічна академія, 2017

© Факультет дошк. та корек. освіти, 2017

© Кафедра корек. освіти та спец. психології, 2017

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1 СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА ДІТЕЙ ІЗ ПСИХОФІЗИЧНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

Бондар В.І. Реалізація функцій професійно-трудоного навчання учнів з порушеннями інтелекту в умовах спеціальної школи.....	10
Богун О.О., Дорошенко О.О. Формування усного зв'язного мовлення у розумово відсталих дошкільників.....	12
Бордюг Ю.В. Розвиток професійної компетентності вихователів спеціальних дошкільних груп у процесі моделювання ситуацій превентивної спрямованості.....	17
Вашеняк Н.О. Важливість принципу свідомості У розвитку дитини з вадами слуху.....	20
Гаяш О.В. До питання про окремі проблеми сучасної спеціальної освіти.....	23
Голосняк М. В., Коваленко В.Є. Історичний аспект дослідження проблеми розвитку осіб з хворобою дауна.....	27
Гренюк Л.С. Формування навчальної мотивації у молодших школярів з вадами слуху.....	30
Губар С. Ю. Організація самостійної навчальної діяльності учнів з вадами слуху у позакласний час.....	32
Дем'яненко К. В., Колісник Н. В., Тарасова В. В. Особливості психічного розвитку у дітей з порушеннями зору.....	35
Дубяга О.Ю., Проскурняк О.І. Формування здорового способу життя в учнів спеціальних шкіл-інтернатів.....	39
Дяченко О.В., Бондаренко З.П. Інтерактивний театр як вид позашкільної діяльності учнів з особливими освітніми потребами.....	43
Коваленко В.Є. Підготовка розумово відсталих першокласників до навчання письму.....	48
Козлова О.М. Драматизація як засіб удосконалення розуміння змісту тексту глухими та слабочуючими учнями.....	52
Косенко Ю. М. Собливості навчально-ігрової діяльності розумово відсталих учнів у спеціальній школі.....	54
Кошман А.О., Полетуха Т.В., Ільченко О.В. Трудове виховання дітей дошкільного віку з порушенням зору	57
	60

Криворотько А. О., Гладуш В. А. Сексуальне здоров'я учня із інтелектуальними порушеннями: понятійно-категоріальний апарат.....	
Кузнецова Т. Г. Вивчення та формування математичної лексики дошкільників із порушеннями інтелектуального розвитку.....	64
Курєнкова А.В. Ігрова діяльність як засіб соціального розвитку дітей дошкільного віку з порушенням інтелектуального розвитку.....	67
Лебедіна І.Ю., Левченко Є.О., Тарасова В.В. Організація та виховання колективу учнів допоміжної школи.....	73
Малина Л.О. Структура підручника української літератури для дітей з порушенням слуху.....	75
Малій Н.Ю. Теоретичний огляд сучасних підходів до корекції розладів аутистичного спектру.....	77
Нетьосов С.І. Компенсаторсько-коригуюче використання ікт в спеціальній освіті.....	81
Окорокова Т.Р., Шкурко М.О., Проскурняк О.І. Використання ігрової діяльності на уроках математики в учнів молодших класів спеціальної школи.....	86
Олійник Ю.А., Коваленко В. Є. Особливості комунікативного розвитку дітей з порушеннями зору.....	89
Пелих Н. М., Сусла А. М. Тарасова В. В. Особливості корекційно-педагогічної роботи з дітьми – артистами.....	92
Прокопова М.В., Широколава А.М., Тарасова В. В. Основні напрямки позакласної виховної роботи у спеціальному освітньому закладі.....	96
Прокопова М.В., Широколава А.М., Коваленко В. Є. Формування правових знань у розумово відсталих дітей на прикладі розв'язання ситуаційних задач.....	100
Север'янова О.А. Розвиток мовлення учнів з порушеннями слухової функції у процесі читання.....	102
Склянська О.В. Програми психолого-педагогічної допомоги дітям раннього віку із порушеннями розвитку та їх родинам.....	105
Степанова К.В., Чигирин Н.А., Проскурняк О.І. Використання індивідуального підходу до учнів на уроках з математики у спеціальній школі.....	109
Супрун М.О. Із історії виникнення та розвитку корекційного навчання розумово відсталих дітей.....	113
Трикін О.І. Сурдопереклад на телебаченні.....	117
Фомічова Л.І. Історія розвитку теоретичних положень про особливості розуміння текстів дітьми з вадами слуху.....	120

Чобанян А.В. Концептуальні підходи до дефініцій поняття «психологічний механізм».....	122
Шевченко В.М. Корекційне навчання дітей з порушеннями слуху в Україні (історичний аспект).....	126
Шевченко Ю.В. Сучасний стан спеціальної освіти для дітей з психофізичними порушеннями в Україні.....	130

СЕКЦІЯ 2

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА КОРЕКЦІЯ РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ІЗ ПСИХОФІЗИЧНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

Бездітко Н.І., Погребняк К.О., Тарасова В.В. Система логоритмічних занять у логокорекції при дизартрії.....	135
Галушка В. О., Колчіна С.С. Гра-драматизація як засіб мовленнєвого та художньо-естетичного розвитку дошкільників із порушенням мовлення.....	139
Горяна К. С., Ніколенко Л. М. Можливості казкотерапії у корекції тривожності і страху дітей дошкільного віку.....	142
Кобильченко В.В. Теоретико-методичні аспекти корекційно-розвивальної роботи з молодшими школярами, які мають порушення зору.....	145
Колишкіна А.П. Корекція емоційно-вольової сфери розумово відсталих дітей засобами ігрових технологій.....	149
Косянчук А.Д., Мартинчук О.В. Особливості розвитку фонематичних процесів у дітей старшого дошкільного віку з розладами аутистичного спектра.....	153
Куценко Є. С. Корекція та розвиток психічних функцій учнів із затримкою психічного розвитку на уроках математики.....	157
Луньова К. О., Коваленко В. Є. Поведінкові вияви дітей раннього віку з розладами аутистичного спектру.....	162
Омельченко М.С. Роль самооцінки у профілактиці девіантної поведінки у дітей з порушеннями інтелекту.....	165
Проскурняк О.І. Детермінанти комунікативної діяльності осіб з інтелектуальними порушеннями.....	168
Савченко Н.В., Ласточкина О. В. Збагачення лексики старших дошкільників із мовленнєвими порушеннями засобами національного фольклору.....	172
Тельна О. А. Формування життєвої компетентності незрячих учнів засобами імітаційного моделювання.....	176

СЕКЦІЯ 3
ІНТЕГРОВАНЕ ТА ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ
ДІТЕЙ ІЗ ПСИХОФІЗИЧНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

Бистрова Ю. О., Коваленко В. Є. Внесок наукової школи академіка В. М. Синьова у впровадженні інклюзивної освіти в Україні.....	181
Гладуш В. А. Інклюзивна освіта та здоров'я дітей з психофізичними порушеннями: проблеми сьогодення.....	185
Калюжна Н.О. Пристосування освітнього середовища до потреб дітей з розладами спектра аутизму.....	189
Мирян А.М. Особливості дистанційної форми навчання дітей з особливими освітніми потребами.....	193
Прядко Л.О. Підготовка педагогів до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчального закладу.....	196
Скрипник Т.В. Розроблення smart-цілей для дитини з особливими потребами в процесі інклюзивного навчання.....	200
Тімакова Ю.В. Отальмогігієнічні вимоги до збереження та розвитку зору дітей у процесі навчання.....	204

СЕКЦІЯ 4
ДІАГНОСТИКА ТА КОРЕКЦІЯ МОВЛЕННЄВИХ ПОРУШЕНЬ У
ДІТЕЙ

Александрова А.В., Кісь М.М., Самойлова І.В. Психолого-педагогічні основи комплексної корекції мовленнєвого розвитку дітей з ринолалією.....	208
Бессонова Є. М. Використання нетрадиційних методів терапії у роботі вчителя-логопеда з дітьми із загальним недорозвиненням мовлення (зnm) в умовах дошкільного навчального закладу.....	211
Бондаренко Ю.А. Якісна характеристика розвитку інтонаційної виразності мовлення у дошкільників зі зниженим зором (за результатами експериментальної діагностики).....	215
Боряк О.В. Організаційно-педагогічні умови формування та корекції мовленнєвої діяльності в спеціальних закладах освіти для дітей із розумовою відсталістю.....	219
Бухтіярова Р.В., Гончарова Ю.І., Самусенко І.О., Явтушенко А.В. Особливості підбору лінгвістичного матеріалу для корекції порушень звуковимови у дітей з дизартрією.....	224

Варава А. А, Гондарь В. Ю. Самойлова І. В. Заїкання та форми його корекції у дітей дошкільного віку.....	227
В'юнник Д.В., Мантуленко М.А., Самойлова І. В. Вживання прислівників дітьми з алалією.....	230
Гармаш О. І. Вплив порушення фонематичного слуху на розвиток усного мовлення дитини.....	234
Герасевич О.М. Використання картинно-графічних схем для розвитку зв'язного мовлення у дітей з вадами мови.....	238
Гончар Г.Д. Аналіз психологічних особливостей діалогу як шлях до розуміння мовленнєвих порушень при аутизмі.....	241
Горлачов О.С. Психологічні особливості усвідомлення дактильного та міміко-жестового мовлення.....	245
Горобець В.Є., Кичка А.С., Гончар Г.Д. Казка як засіб збагачення словникового запасу дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ і рівня.....	247
Данило Т. Л., Здорик Р. М., Самойлова І. В Формування культури мовлення у дітей дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення через народну творчість.....	251
Данчак В.А. Вади зорового гнозису як передумова порушень навичок письма при дисграфії.....	254
Дем'яненко К. В., Колісник Н. В., Самойлова І. В. Корекційна робота з дітьми дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення.....	258
Долганюк О.В., Зубрилова О.М. Методи визначення рівня пізнавальних можливостей дітей із порушенням інтелектуального розвитку.....	263
Єфімової Ю.В. Особливості оволодіння лексико - граматичною стороною мовлення у дітей із інтелектуальною недостатністю.....	269
Жуланова В.О., Пархоменко А.О., Самойлова І.В. Особливості засвоєння складової структури слова дітей із ЗНМ	273
Замолотнєва В.В. Діагностика стану сформованості фонематичних процесів у дітей з порушеннями опорно-рухового апарату.....	275
Зарубіна А. І., Караченцева Д. А. Види мовленнєвих порушень при інсультах.....	278
Ільїна Н.В. Використання нейропсихологічних методів в діагностиці мінімальних проявів дизартрії.....	282
Кабельнікова Н.В. Нейропсихологічний підхід до вивчення когнітивного розвитку дітей з нормальним і порушеним мовленнєвим онтогенезом.....	286

Кляп М. І. Методика обстеження лексико-граматичної сторони мовлення дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення.....	289
Колінько Ю.Ю., Кривошей Я. Ю., Тельна О.А. Особливості мовленнєвих і немовленнєвих порушень у дітей із дизартрією.....	293
Кошева Я. Я. Корекційна робота над інтонаційною та темпоритмічною стороною мовлення на уроках вимови у початковій школі.....	297
Кравцова К.О. Діагностика рівнів сформованості поверхневого та глибинного син таксування у дітей молодшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку в умовах материнської деривації.....	301
Кукліна Г. І. Здоров'язберігаючі технології на індивідуальних заняттях з розвитку слухового сприймання мовлення та формування вимови.....	305
Литовченко О.О., Савка А.Ю. Формування графомоторних навичок у дошкільників з дизартрією.....	308
Лісевич О.А., Міщур А.В., Самойлова І.В. Виправлення ротацізму у дітей з дизартрією.....	312
Лісевич О.А., Міщур А.В., Самойлова І.В. Особливості розвитку фонематичних процесів у дітей з алалією.....	315
Лопатинська Н.А. Нейропсихологічне забезпечення мовленнєвої функціональної системи.....	317
Мацько Д.А., Кабельнікова Н.В. Патогенез порушень опанування звуковимовною стороною мовлення дітьми старшого дошкільного віку.....	322
Пенькова Д.П. Діагностика комунікативних девіацій у дітей молодшого шкільного віку із помірною розумовою відсталістю.....	326
Полещук С. В. Особливості діагностики пізнавальної сфери дітей з розладами аутистичного спектру.....	331
Портянко Г.О., Самойлова І.В. Логопедичне обстеження дітей з ринолалією.....	335
Посмітна І.А., Тельна О.А. Причини та прояви фонетико-фонематичних порушень мовлення у дітей зі стертою дизартрією.....	337
Поцап Г.В. Стан сформованості фонематичних процесів у молодших школярів із фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення.....	340

Ревуцька О.В. Інтегрований підхід до превентивної корекції мовленнєвих і міофункціональних (орофаціальних) порушень у дітей раннього віку.....	344
Сапа М. В., Лашкевич Г.А., Тельна О. А. Порушення формування навичок фонематичного аналізу і синтезу у дошкільників зі стертою дизартрією.....	349
Семенчук Т. М. Вплив біоенергопластики на формування мовленнєвої компетентності дітей дошкільного віку.....	353
Сильченко В.В. Проблеми формування комунікативного розвитку дітей дошкільного віку.....	356
Тарасова В.В. Концептуальні підходи до вивчення пізнавальної діяльності розумово відсталих дітей.....	360
Утьосова О.І. Принципи та методи організації діагностики інтелектуальних порушень у дітей.....	365
Колишкін О.В. Особливості формування професійної культури майбутніх фахівців в галузі спеціальної освіти.....	368
Круглик О.П. Оволодіння студентами знаково-текстовою діяльністю.....	372

СЕКЦІЯ 5

ТЕХНОЛОГІЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ДО РОБОТИ З ДІТЬМИ ІЗ ПСИХОФІЗИЧНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

Пахомова Н.Г. Діагностико-корекційний консалтинг в системі підготовки фахівця до роботи в умовах інклюзії.....	374
Пономарьова Г.Ф. Харківська гуманітарно-педагогічна академія як регіональний осередок підготовки фахівців у галузі спеціальної освіти.....	378
Супрун Д. М., Шермет М. К. Самоздійснення в контексті професійної підготовки психологів в галузі спеціальної освіти.....	382
Тимофієнко Н.В. Теоретичні підходи до вивчення проблеми педагогічного спілкування.....	386

Поцап Г.В.
магістр кафедри спеціальної психології,
корекційної та інклюзивної освіти
Інституту людини
Київського університету імені Бориса Грінченка

СТАН СФОРМОВАНOSTІ ФОНЕМАТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ІЗ ФОНЕТИКО-ФОНЕМАТИЧНИМ НЕДОРОЗВИТКОМ МОВЛЕННЯ

Стаття присвячена висвітленню особливостей формування фонематичних процесів у дітей із ФФНМ. Численні дослідження показали, що недорозвинення фонематичних процесів (фонематичного слуху, фонематичного сприймання, фонематичного аналізу та синтезу, фонематичних уявлень) призводить до порушень звуковимови, навичок писемного мовлення, позначається на розвитку лексико-граматичного складу та якості зв'язного мовлення.

Проблема формування фонематичних процесів у дітей із порушеннями мовлення є однією з найважливіших у логопедії. Вона охоплює виховання культури мовленнєвого слуху, вироблення умінь розпізнавати визначений логопедом звук у слові, навчання аналізувати звуковий склад слова та вироблення узагальнюючих уявлень про диференціальні ознаки фонем рідної мови. Уперше питання про необхідність попередніх звукових вправ у методиці навчання читання було поставлено ще К. Ушинським, який став основоположником звукового методу, наголошував на необхідності розвивати мовленнєвий слух у дітей.

Численні дослідження показали, що недорозвиток фонематичних процесів (фонематичного слуху, фонематичного сприймання, фонематичного аналізу та синтезу, фонематичних уявлень) призводить до порушень звуковимови, навичок писемного мовлення, позначається на розвитку лексико-граматичного складу та якості зв'язного мовлення.

На підставі аналізу поняття про процес формування фонематичних процесів виявлено, що фонематичні процеси формуються у дитини поступово. До їх складу включають: фонематичний слух, фонематичні уявлення, фонематичні сприйняття, фонематичний аналіз та синтез.

Особливості формування фонематичних процесів у молодших школярів з фонетико-фонематичним недорозвиненням мовлення, спостерігається

порушення всіх складових фонематичних процесів різного ступеня та характеру.

Порушення фонематичних процесів перешкоджає повноцінному розвитку лексико-граматичної сторони мовлення, зв'язного мовлення, оволодіння писемним мовленням.

Основною метою нашого експерименту було дослідження стану сформованості фонематичних процесів в учнів початкових класів з ФФНМ. У відповідності з поставленою метою реалізувалися такі завдання дослідження:

1. Визначити етапи логопедичного дослідження та його учасників з числа дітей молодшого шкільного віку з ФФНМ.
2. Розробити алгоритм проведення дослідницької роботи з вказаною групою дітей.
3. Проаналізувати отримані результати.

Основними завданнями першого етапу були: відбір в експериментальну групу (ЕГ) дітей молодшого шкільного віку з ФФНМ. До дослідницької роботи були залучені 17 дітей з числа школярів 3-х класів без порушення мовлення, які увійшли до складу контрольної групи (КГ).

На другому етапі було проведено порівняльне вивчення фонематичних процесів у молодших школярів з ФФНМ (ЕГ) та дітей з нормальним розвитком (КГ).

На заключному етапі проводилось експериментальне корекційне навчання з використанням сюжетно-рольової гри і ТЗН (технічні засоби навчання) в процесі проведення логопедичних занять проводився аналіз отриманих результатів.

Для нашого дослідження нами було використано методики дослідження стану сформованості фонематичних процесів у молодших школярів із ФФНМ, запропоновані Т. Фотековою, І. Коненковою, Л. Спіровою та Л. Бондарко. Дані методики були адаптовані до завдань нашого дослідження та склалися з таких основних блоків:

1. дослідження стану звуковимови;
2. дослідження сприйняття та диференціації звуків;
3. дослідження артикуляційної моторики;
4. дослідження сформованості звуко-складової структури слова;
5. дослідження фонематичного аналізу, синтезу та фонематичних уявлень.

На підставі аналізу стану сформованості фонематичних процесів у молодших школярів із тяжкими порушеннями мовлення ЕГ та молодших

школярів із нормальним розвитком КГ, було виявлено наступні результати.

Виявлено, що у дітей експериментальної групи низький рівень розвитку фонематичних процесів. Це проявляється в недиференційованому фонематичному сприйнятті, неточності фонематичних уявлень, а також у не сформованості процесів фонематичного аналізу і синтезу.

За результатами констатуючого експерименту 30% дітей контрольної групи мають високий рівень розвитку, в експериментальній групі дітей з високим рівнем розвитку немає. 65% дітей контрольної групи і 15% дітей експериментальної групи мають середній рівень розвитку. 5% дітей контрольної групи і 85% експериментальної групи мають низький рівень розвитку фонематичних процесів. Порівнюючи результати, ми прийшли до висновку, що у дітей експериментальної групи (з ФФНМ) рівень розвитку фонематичних процесів нижчий, ніж у дітей контрольної групи з нормальним мовленнєвим розвитком. Таким чином, можна говорити про те, що школярі з ФФНМ мають порушення в розвитку фонематичних процесів та має складний і систематичний характер. За результатами підсумкового аналізу нами було виділено групу дітей з ФФНМ (14%) у яких порушення фонематичних процесів мали чітко виражені закономірності недорозвитку.

Нами розроблено програму з корекційної роботи з формування мовлення в учнів із ФФНМ.

Корекційно-розвиткова робота складається з трьох за складністю етапів. На першому етапі роботу на заняттях має бути спрямовано на розвиток:

- слухових функцій та операцій – сприймання, уваги, пам'яті та контролю (лише на індивідуальних заняттях, за можливості, логопед має вводити до завдань слова, що містять звуки, які дитина вимовляє неправильно);

- фонематичних процесів на основі еталонного вимовляння логопеда (фонематичне сприймання, аналіз і синтез);

На другому етапі роботу має бути спрямовано на розвиток:

- слухових функцій та операцій – сприймання, уваги, пам'яті, контролю (матеріал має містити звуки, які учні вимовляють неправильно);

- фонематичних процесів – сприймання (з опорою на еталонну вимову педагога), аналізу й синтезу (з опорою на власну вимову) та уявлення;

- ієрархічно вищого рівня зорових функцій та операцій – сприймання, уваги, пам'яті, зорово-просторової орієнтації, контролю – на матеріалі елементів слів (складів) та окремих словах із залученням читання вголос.

На третьому етапі має проводитись робота, спрямована на вдосконалення:

- слухових функцій та операцій (логопед має уводити до завдань слова, фонетично насичені акустико-артикуляційно близькими звуками, а також складними за вимовлянням);

- фонематичних процесів – уявлення, аналізу та синтезу – лише за уявленням (без залучення слухової та артикуляційної аналізаторних систем).

У результаті проведеної формуально-дослідницької роботи відбулися якісні та кількісні зміни в рівнях сформованості мовлення дошкільників експериментальних груп, а саме збільшилась кількість дітей з середнім рівнем на 40 %, зменшились кількість дітей із низьким рівнем на 40%.

Порівнюючи результати дослідження, ми дійшли до висновку, що у дітей експериментальної групи (з ФФНМ) з якими проводилася корекційна робота показали значно вищі результати у контрольному експерименті, ніж ті діти, робота з якими проводилася за стандартною програмою.

Школярі з ФФНМ мають складні системні порушення в розвитку фонематичних процесів. Виявляється низький рівень сформованості операцій визначення місця звука в слові, а також кількісного та послідовного аналізу. Типовими залишаються і труднощі в засвоєнні звуко-складової структури.

У результаті експериментального навчання реалізовано сукупність концептуальних підходів та принципів забезпечення відповідних педагогічних умов сприяння оптимальному формуванню фонематичних процесів у дітей молодшого шкільного віку з ФФНМ.

Література:

1. Богуш А. М. Мовленнєвий розвиток дітей (від народження до 7 років): [монографія] / А. М. Богуш. – К., 2004. – 374 с.

2. Гвоздев А. Н. Вопросы изучения детской речи: учебное пособие / А. Н. Гвоздев – М.: Просвещение, 1981. – 230 с.

5. Лурия А. Р. Ощущения и восприятие. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1975. – с. 101-102.

6. Луцько К.В. Розвиток акустичної складової мовлення та її проєкція на попередження та подолання мовленнєвих порушень у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку / К.В. Луцько // Актуальні питання корекційної освіти: збірник наукових праць: вип.7, у 2т./ за ред. В.М. Синьова, О.В. Гаврилова. – Кам'янець – Подільський: ПП Медобори-2006, 2016. Т.1. - 452с.

7.Рібцун Ю. В. Формування фонологічного компоненту мовленнєвої діяльності у дітей за умов нормального та порушеного онтогенезу / Ю. В. Рібцун // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова : зб. наук. пр. – 2012. – № 22. – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. – с. 219-222.

НАШІ АВТОРИ

- Александрова А.В.** студентки факультету дошкільної та корекційної освіти
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради
- Бездітко Н.І.** Студентки 3 курсу
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно–педагогічна академія»
Харківської обласної ради
- Бессонова Є. М.** учитель-логопед
Комунального закладу
«Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) № 458
комбінованого типу
Харківської міської ради»
- Бистрова Ю. О.** доктор психологічних наук,
професор кафедри корекційної освіти, доцент,
Херсонський державний університет
- Богун О.О.** Студенти 2 курсу
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради
- Бондар В.І.** доктор педагогічних наук, професор, дійсний член
НАПН України
- Бондаренко З.П.** доцент кафедри педагогіки та корекційної освіти,
кандидат педагогічних наук
Дніпровського національного університету
ім. Олеся Гончара
- Бондаренко Ю.А.** кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри корекційної та інклюзивної освіти

*Сумського державного педагогічного університету
імені А.С. Макаренка,
докторант кафедри тифлопедагогіки
Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова,
консультант Сумської міської ПМПК*

Бордюг Ю.В. *аспірантка I-й рік навчання
Кременчуцького національного університету
імені Михайла Остроградського*

Боряк О.В. *кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри корекційної та інклюзивної освіти
Сумського державного педагогічного університету
імені А. С. Макаренка*

Бухтіярова Р.В., *Студентки 3 курсу
факультету дошкільної та колекційної освіти
Комунального закладу «Харківська гуманітарно-
педагогічна академія»
Харківської обласної ради*

В'юнник Д.В., *студентки факультету дошкільної
та корекційної освіти
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно–педагогічна академія»
Харківської обласної ради*

Варава А. А. *студентки факультету дошкільної
та корекційної освіти
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно–педагогічна академія»
Харківської обласної ради*

Вашеняк Н.О. *кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри сурдопедагогіки
факультету корекційної педагогіки та психології
Національного педагогічного університету*

імені М.П. Драгоманова

- Галушка В. О.** *Студентки 311 д групи
факультету дошкільної та корекційної освіти
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно–педагогічна академія»
Харківської обласної ради*
- Гармаш О. І.** *логопед вищої категорії
Комунальний заклад
«Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) № 182
комбінованого типу
Харківської міської ради»*
- Гаяш О.В.** *кандидат педагогічних наук,
методист кабінету дошкільної,
початкової та інклюзивної освіти
Закарпатський інститут післядипломної педагогічної
освіти*
- Герасевич О.М.** *вчитель-логопед
Дошкільного навчального закладу (ясла-садок) № 158
комбінованого типу
Харківської міської ради*
- Гладуш В. А.** *доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки та корекційної освіти,
Дніпровського національного університету
імені Олеся Гончара*
- Гладуш В. А.** *доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки та корекційної освіти
Дніпровського національного університету
імені Олеся Гончара*
- Голосняк М. В.** *студенка 1 курсу спеціальності
«Спеціальна освіта»
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»*

Харківської обласної ради

Гондарь В. Ю.
*студентки факультету дошкільної
та корекційної освіти
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно–педагогічна академія»
Харківської обласної ради*

Гончар Г.Д.
*викладач кафедри корекційної освіти
та спеціальної психології
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно–педагогічна академія»
Харківської обласної ради*

Гончарова Ю.І.,
*Студентки 3 курсу
факультету дошкільної та колекційної освіти
Комунального закладу «Харківська гуманітарно-
педагогічна академія»
Харківської обласної ради*

Горлачов О.С.
*кандидат психологічних наук,
доцент кафедри сурдопедагогіки ФКПП
НПУ імені М.П.Драгоманова*

Горобець В.Є.,
*Студентки 4 курсу
Спеціальності корекційна освіта
(олігофренопедагогіка)
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради*

Горяна К. С.
*студентка 5-го курсу,
Дніпровського національного університету
імені Олеся Гончара*

Гренюк Л.С.
*кандидат психологічних наук,
доцент кафедри сурдопедагогіки
факультету корекційної педагогіки та психології*

*Національного педагогічного університету
імені М.П.Драгоманова*

Губар С. Ю.

*старший викладач кафедри сурдопедагогіки
факультету корекційної педагогіки та психології
Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова*

Данило Т. Л.

*Студенти факультету дошкільної
та корекційної освіти
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради*

Данчак В.А.

*асистент кафедри дефектології
та психологічної корекції
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»*

Дем'яненко К. В.,

*студентки 4 курсу
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради*

Долганюк О.В.

вчитель КЗ «Харківська СЗОШ №3» ХОР

Дорошенко О.О.

*Студенти 2 курсу
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради*

Дубяга О.Ю.

*Студентка 6 курсу,
факультету дошкільної та корекційної освіти,
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради*

Дяченко О.В.

5 курс, факультет психології (спеціальність

*«Корекційна освіта»),
Дніпровський національний університет
ім. Олесь Гончара*

Єфімова Ю.В. *студентки б11 со групи
факультету дошкільної та корекційної освіти
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради*

Жуланова В.О., *Студентки ППСО групи,
факультету дошкільної та корекційної освіти,
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради*

Замолотнєва В.В. *ХДУ, асистент кафедри корекційної освіти*

Зарубіна А.І. *студентки 4 курсу, 411к групи
факультету дошкільної та корекційної освіти
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради*

Здорик Р. М. *Студенти факультету дошкільної
та корекційної освіти
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради*

Зубрилова О.М. *вчитель КЗ «Харківська СЗОШ №3» ХОР*

Ільїна Н.В. *кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри природничо-математичних
дисциплін та логопедії
Херсонського державного університету*

Ільченко О.В. *кандидат педагогічних наук, доцент,*

*доцент кафедри корекційної освіти
та спеціальної психології
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради*

Кабельнікова Н.В.

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри природничо-математичних
дисциплін та логопедії
Херсонського державного університету*

Кабельнікова Н.В.

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри природничо-математичних
дисциплін та логопедії
Херсонського державного університету*

Калюжна Н.О.

*Методист з інклюзивного навчання
Сумського обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти*

Караченцева Д. А.

*студентки 4 курсу, 411к групи
факультету дошкільної та корекційної освіти
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради*

Кичка А.С.

*Студентки 4 курсу
Спеціальності корекційна освіта
(олігофренопедагогіка)
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради*

Кісь М.М.

*студентки факультету дошкільної
та корекційної освіти
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради*

- Кляп М. І.** кандидат педагогічних наук,
доцент, доцент кафедри фізичної реабілітації
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
- Кобильченко В.В.** доктор психологічних наук,
головний науковий співробітник
лабораторії тифлопедагогіки
Інституту спеціальної педагогіки НАПН України
- Коваленко В. Є.** кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри корекційної освіти та спеціальної
психології
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно–педагогічна академія»
Харківської обласної ради
- Козлова О.М.** старший викладач кафедри сурдопедагогіки
факультету корекційної педагогіки та психології
Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова
- Колишкін О.В.** кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри корекційної та інклюзивної освіти
Сумського державного педагогічного університету
імені А.С. Макаренка
- Колишкіна А.П.** кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри дошкільної і початкової освіти
Сумського державного педагогічного університету
імені А.С. Макаренка
- Колінько Ю.Ю.,** студентки 4 курсу,
факультету дошкільної та корекційної освіти
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради
- Колісник Н. В.** студентки 4 курсу

*Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради*

- Колчіна С.С.** *Студентки 311 д групи
факультету дошкільної та корекційної освіти
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно–педагогічна академія»
Харківської обласної ради*
- Косенко Ю. М.** *кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри корекційної та інклюзивної освіти
Сумського державного педагогічного університету
імені А. С. Макаренка*
- Косянчук А.Д.** *Студентка 4 курсу,
Київського університету імені Бориса Грінченка*
- Кошева Я. Я.** *Факультет корекційної педагогіки та психології,
кафедра логопедії
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова*
- Кошман А.О.** *Студентки 3 курсу
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради*
- Кравцова К.О.** *IV курс, студентка
КВНЗ «Хортицька національна навчально-
реабілітаційна академія» ЗОР*
- Криворотько А. О.** *студентка 5 курсу, магістрантка
Дніпровського національного університету
імені Олеся Гончара*
- Кривошей Я. Ю.** *студентки 4 курсу,
факультету дошкільної та корекційної освіти*

*Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради*

Круглик О.П. *кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри сурдопедагогіки
факультету колекційної педагогіки та психології
Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова*

Кузнецова Т. Г. *кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри корекційної педагогіки
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний
університет»*

Кукліна Г. І. *заступник директора з навчальної роботи,
вчитель слухо-зоро-тактильного сприймання
мовлення та формування вимови
КЗ «Харківський спеціальний навчально-виховний
комплекс» ХОР*

Курєнкова А.В. *аспірантка 1 року
кафедри колекційної та інклюзивної освіти
Сумського державного педагогічного університету
ім. А.С. Макаренка*

Куценко Є. С. *Студентка 6 курсу
спеціальності Корекційна освіта
(олігофренопедагогіка)
Сумського державного педагогічного університету
імена А.С. Макаренка*

Ласточкіна О. В. *кандидат педагогічних наук, доцент
Сумського державного педагогічного університету
імені А. С. Макаренка*

Лашкевич Г.А. *студентки 4 курсу
факультету дошкільної та корекційної освіти*

*Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради*

Лебедіна І.Ю. *Студентки 3 курсу
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради*

Левченко Є.О. *Студентки 3 курсу
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради*

Литовченко О.О. *Студентки 3 курсу
факультету дошкільної та корекційної освіти
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради*

Лісевич О.А. *студентки 311-к групи
факультету дошкільної та корекційної освіти
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради*

Лопатинська Н.А. *кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри спеціальної освіти
КВНЗ «Хортицька національна навчально-
реабілітаційна академія» ЗОР*

Луньова К. О. *студентка 1 курсу
спеціальності «Спеціальна освіта»
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради*

Малина Л.О. *кандидат педагогічних наук,*

- доцент кафедри сурдопедагогіки
факультету корекційної педагогіки та психології
Національного педагогічного університету
імені М.П.Драгоманова*
- Малій Н.Ю.** *кандидат психологічних наук,
доцент кафедри логопедії та спеціальної психології
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний
університет» ДДПУ*
- Мантуленко М.А.** *Студентки 3 курсу
факультету дошкільної та колекційної освіти
Комунального закладу «Харківська гуманітарно-
педагогічна академія»
Харківської обласної ради*
- Мартинчук О.В.** *кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри спеціальної психології,
корекційної та інклюзивної освіти
Київського університету імені Бориса Грінченка*
- Мацько Д.А.** *студентка 4 курсу факультету
дошкільної та початкової освіти
Херсонського державного університету*
- Мирян А.М.** *доцент кафедри здоров'я людини
Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку
людини
ВНЗ «Університет «Україна»*
- Мищур А.В.** *студентки 311-к групи
факультету дошкільної та корекційної освіти
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради*
- Нетьосов С.І.** *доцент, кандидат педагогічних наук
Дніпровський національний університет*

*імені Олеса Гончара,
кафедра педагогіки та корекційної освіти*

Ніколенко Л. М. *доцент кафедри педагогіки та корекційної освіти,
кандидат педагогічних наук,
Дніпровського національного університету
імені Олеса Гончара*

Окорокова Т.Р., *Студентки 2 курсу
Комунальний заклад
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради*

Олійник Ю.А. *студентка 1 курсу
спеціальності «Спеціальна освіта»
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно–педагогічна академія»
Харківської обласної ради*

Омельченко М.С. *кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри корекційної педагогіки,
Донбаський державний педагогічний університет*

Пархоменко А.О. *Студентки ІІСО групи,
факультету дошкільної та корекційної освіти,
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради*

Пахомова Н.Г. *доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри спеціальної освіти
і соціальної роботи
Полтавського національного педагогічного
університету імені В.Г. Короленка*

Пелих Н. М. *студентки 4 курсу
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»*

Харківської обласної ради

- Пенькова Д.П.** *IV курс, студентка
КВНЗ «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» ЗОР*
- Погребняк К.О.** *Студентки 3 курсу
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно–педагогічна академія»
Харківської обласної ради*
- Полетуха Т.В.** *Студентки 3 курсу
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради*
- Полещук С. В.** *доцент кафедри корекційної освіти,
кандидат біологічних наук, доцент
Херсонський державний університет*
- Пономарьова Г.Ф.** *доктор педагогічних наук, професор, ректор
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради*
- Портянко Г.О.** *Студентка ІІСО групи,
факультету дошкільної та колекційної освіти,
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради*
- Посмітна І.А.** *Студентка 4 курсу,
факультету дошкільної та корекційної освіти
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради*
- Поцап Г.В.** *магістр кафедри спеціальної психології,*

- корекційної та інклюзивної освіти
Інституту людини
Київського університету імені Бориса Грінченка*
- Прокопова М.В.** *студентки 3 курсу
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради*
- Проскурняк О.І.** *доктор психологічних наук,
завідувач кафедри корекційної освіти
та спеціальної психології
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради*
- Прядко Л.О.** *кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри корекційної та інклюзивної освіти,
Сумського державного педагогічного університету
ім. А.С. Макаренка*
- Ревуцька О.В.** *кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри прикладної психології та логопедії,
Бердянський державний педагогічний університет*
- Савка А.Ю.** *Студентки 3 курсу
факультету дошкільної та корекційної освіти
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради*
- Савченко Н.В.** *студентка 5-го курсу
спеціальності «Корекційна освіта. Логопедія»
Сумського державного педагогічного університету
імені А. С. Макаренка*
- Самойлова І. В.** *кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри корекційної освіти*

- та спеціальної психології
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно–педагогічна академія»
Харківської обласної ради*
- Самусенко І.О.** *Студентки 3 курсу
факультету дошкільної та колекційної освіти
Комунального закладу «Харківська гуманітарно-
педагогічна академія»
Харківської обласної ради*
- Сапа М. В.** *студентки 4 курсу
факультету дошкільної та корекційної освіти
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради*
- Север'янова О.А.** *вчитель української мови та літератури
Комунального закладу
«Харківський спеціальний
навчально-виховний комплекс»
Харківської обласної ради*
- Семенчук Т.М.** *Вчитель-логопед
дошкільного навчального закладу (ясла-садок) № 158
комбінованого типу
Харківської міської ради*
- Сильченко В.В.** *кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри логопедії та спеціальної психології
ДДПУ*
- Склянська О.В.** *Заступник директора з навчальної роботи
Дніпропетровського обласного методичного
психолого-медико-педагогічного центру,
аспірант лабораторії проблем інклюзивної освіти
Інституту спеціальної педагогіки НАПН України*

- Скрипник Т.В.** доктор психологічних наук,
професор кафедри спеціальної психології,
корекційної та інклюзивної освіти,
старший науковий співробітник
Інституту людини Київського університету
імені Бориса Грінченка
- Степанова К.В.** Студентки 2 курсу
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради
- Супрун Д. М.** докторант, доцент кафедри спеціальної психології
та медицини
Національний педагогічний університет
ім. М.П. Драгоманова
кандидат психологічних наук, доцент
- Супрун М.О.** доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри психокорекційної педагогіки
НПУ ім. М.П. Драгоманова
- Сусла А. М.** студентки 4 курсу
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради
- Тарасова В.В.** кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри корекційної освіти
та спеціальної психології
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради
- Тельна О. А.** кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри корекційної освіти
та спеціальної психології,
Комунального закладу

*«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради*

- Тимофієнко Н.В.** *старший викладач кафедри сурдопедагогіки
факультету корекційної педагогіки та психології
Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова*
- Тімакова Ю.В.** *кандидат психологічних наук,
доцент кафедри тифлопедагогіки
НПУ імені М.П. Драгоманова*
- Трикін О.І.** *аспірант кафедри сурдопедагогіки
факультету корекційної педагогіки та психології
Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова*
- Утьосова О.І.** *Завідувач обласної психолого-медико-педагогічної
консультації м. Ужгород*
- Фомічова Л.І.** *доктор психологічних наук, професор,
завідувач кафедри сурдопедагогіки
Факультету колекційної педагогіки та психології
Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова*
- Чигирин Н.А.** *Студентки 2 курсу
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради*
- Чобанян А.В.** *викладач кафедри корекційної та інклюзивної освіти
Сумського державного педагогічного університету
імені А.С. Макаренка.*
- Шевченко В.М.** *кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник
лабораторії сурдопедагогіки*

Інституту спеціальної педагогіки НАПН України

Шевченко Ю.В. *Магістр психології (спеціальної, медичної),
практичний психолог ДНЗ (ясла-садок)
комбінованого типу «Веселка»,
м. Обухів, Київська область*

Шеремет М. К. *Національний педагогічний університет
ім. М.П. Драгоманова
доктор педагогічних наук, професор,
почесний член НАПН України, завідувач кафедри
логопедії, заступник декана з наукової роботи та
міжнародних зв'язків Факультету корекційної
педагогіки та психології НПУ
імені М.П. Драгоманова, віце-президент ВГО
«Українська асоціація корекційних педагогів»*

Широколава А.М. *студентки 3 курсу
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради*

Шкурко М.О. *Студентки 2 курсу
Комунальний заклад
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради*

Явтушенко А.В. *викладач кафедри колекційної світи
та спеціальної психології
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради*

Наукове видання

СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Матеріали

*Всеукраїнської (заочної) науково-практичної конференції
Присвяченої 5-річчю кафедри
корекційної освіти та спеціальної психології*

17-18 травня 2017 року

Відповідальний за випуск – Проскурняк О.І., доктор психологічних наук, доцент, завідувач кафедри корекційної освіти та спеціальної психології Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

Комп'ютерний набір та художнє оформлення: Явтушенко А.В.